

УДК 32.351:303

Ващенко К. О.*Доктор політичних наук, професор кафедри політології та державного управління НПУ імені М. П. Драгоманова*

ПОЛІТИЧНИЙ АНАЛІЗ ЯК ГАЛУЗЬ ПОЛІТИЧНОГО ЗНАННЯ

Розглядається поняття, сутність, різновиди політичного аналізу як галузі політичного знання.

Ключові слова: політичний аналіз, політичне знання, політична теорія, демократичні цінності, гуманітарні пріоритети, трансформація.

Український соціум, його політична система здійснюють грандіозний поворот у бік демократичних цінностей, гуманітарних пріоритетів, взаємовигідного співробітництва на міжнародній арені. Долаючи рудиментні тоталітарні підходи, форми організації політичної життєдіяльності, наше суспільство стає на шлях загальноцивілізаційного розвитку. Очевидно, що без відповідного аналізу наявних та історично обумовлених можливостей здійснення подібних трансформацій це видається справою надто ризикованою, якщо й узагалі можливою.

Зарубіжний досвід розробки досліджуваної тематики представлений працями таких вчених, як П. Абурден, Р. Арон, Д. Белл, З. Бжезинський, А. Віддавські, Д. Веймер, А. Вайнінг, Р. Даль, М. Гайдеггер, Д. Істон, Г. Кан, Г. Ласуелл, Л. Мемфорд, Дж. Нейсбіт, Ф. Поллак, Дж. Сорос, У. Уільямс, С. Потгон, О. Тоффлер, Ф. Фукуяма та ін. Серед методологічно значимих праць вітчизняних вчених автором виділяються публікації В. Андрущенко, О. Бабкіної, В. Бебика, І. Бутовської-Ілюшко, А. Гальчинського, М. Головатого, В. Горбатенка, О. Кіндратець, Л. Кочубей, В. Кременя, І. Кураса, Ю. Левенця, В. Литвина, В. Матвієнка, М. Михальченка, В. Ребкала, Ф. Рудича, С. Телешуна, В. Тертички, В. Ткаченка та ін. Віддаючи належне зазначеним автором зауважимо, що тематика політичного аналізу в Україні є малодослідженою.

Політичний аналіз поєднує в собі наукові знання і практичний досвід, враховує функціональні та ціннісні характеристики досліджуваних соціальних об'єктів, зумовлені як специфічними інтересами замовника,

так і науковими, політичними, професійними, економічними та соціальними інтересами самого аналітика.

На думку О. Валевського, термін «політичний аналіз» неоднозначно вказує на прямий зв'язок з політичною наукою: «Політичний аналіз не може бути «наукою» в традиційному розумінні, тобто формою виключно об'єктивного знання. Особливість політичної аналітичної практики полягає в тому, що дослідник безпосередньо залучений до політичної сфери, його висновки не можуть мати характеру строгої об'єктивності та відстороненості від об'єкта вивчення» [1, с. 60–61]. Тому, хоча політичний аналіз і ґрунтується на політичній науці, у широкому розумінні політичним аналізом можна вважати будь-який аналіз суспільно-політичних явищ.

Проте сучасний розвиток суспільства виокремлює певну сферу аналітичної практики, до якої висувають особливі вимоги. Зокрема, до її компетенції належить завдання сформулювати певні рекомендації суб'єктам політичного процесу щодо найбільш оптимальної дії або шляху розв'язання конкретної проблеми. Саме це і є прерогативою того, що прийнято вважати «політичним аналізом». До такої думки схиляються також автори праці «Аналіз політики для реального світу» Б. Гогвуд і Л. Ган: «існує потреба у матеріалах, які б наголошували на використанні аналізу та методах реалізації тих рішень щодо політики, які з нього випливають» [2, с. 6].

Політичний аналіз ґрунтується на політичній науці, використовуючи методологію її субдисциплін (маються на увазі «політичні» напрямки історії, соціології, психології, які складають так звану субдисциплінарну матрицю політичної науки). До компетенції політичного аналізу входять, з одного боку, завдання узагальнення максимально великої кількості чинників (економічних, соціальних, психологічних), які створюють специфіку цієї проблеми в контексті певної ситуації, а з іншого — конструювання прогностичних моделей і складання найоптимальніших рекомендацій у розв'язанні цієї проблеми [3, с. 13].

Саме на практичній складовій політичного аналізу наголошують вітчизняні дослідники, зокрема С. Телешун, О. Титаренко, І. Рейтерович, С. Вировий підкреслюють, що «метою аналітика, якщо він себе таким вважає, незалежно від місця його діяльності, є визначення ефективно існуючого устрою та технологій його реалізації в контексті швидкості та якості прийнятих рішень на всіх ланках і на всіх гілках державної влади» [4, с. 6]. На жаль, автори випустили з уваги ту обставину, що якщо кожен аналітик почне на своєму місці роботи створювати модель

«ефективно існуючого устрою», то виникає ризик ефекту «лебедя, рака і щуки», коли кожен із гідним кращого застосування завзяттям буде намагатися вирішувати власні проблеми, ігноруючи проблеми інших. У масштабах держави це призводить до ситуацій дво-, три- і власне багатовладдя. Сумний досвід останніх років в Україні вже показав, наскільки небезпечний такий псевдоплюралізм: досить згадати тривладдя першої половини 2005 року та двовладдя, яке почалося з другої половини 2006 року. А якщо згадати прагнення деяких політиків надати максимальної влади місцевим органам самоврядування, то стає зрозумілим—без визначеності спільних цілей і спільних завдань у масштабах держави не може бути ніякого «ефективного устрою». Насправді, тільки в масштабах суспільства в цілому і можливий, на нашу думку, такий устрій, а всі інші управлінські проекти, які базуються на аналітичних розробках, мають бути лише його елементами.

Важливе дослідження проблематики політичного аналізу було здійснено вітчизняним дослідником Ю. Кальнишем. У його монографії обґрунтовано місце політичного аналізу у здійсненні державного управління. Щодо його позиції варто зробити декілька зауважень. По-перше, ми згодні з позицією автора, який розрізняє політичну аналітику у державному управлінні та політичну аналітику у недержавному секторі [5, с. 77–95]. Втім, дослідження сфери політичного аналізу потребує виявлення не лише особливостей його застосування у державному управлінні, але й особливостей його здійснення в усьому громадянському суспільстві. Здійснення ефективної державної політики є і повинно бути результатом і квінтесенцією всього політичного аналізу в країні. Однак, якщо не брати належним чином до уваги аналітику широкого кола політичних сил, це може стати початком занепаду демократичних засад держави. Хоча сам згаданий автор теж захищає демократичні цінності, його робота має бути суттєво доповнена для уникнення небезпечних ухилів.

По-друге, ми не згодні з думкою автора про те, що політичний аналіз є морально застарілим терміном (як впливає з його позиції) [5, с. 114–115]. Через декілька сторінок автор поправляє сам себе і «реабілітує» цей термін, однак лише у якості структурного елемента політичної аналітики, яка включає у себе, крім того, аналіз державної політики, політичний прогноз, політичні консультації та політичну експертизу [5, с. 121]. Не зовсім зрозуміло, за яким критерієм об'єднав автор ці різні види аналітичної діяльності. Щодо аналізу державної політики варто згадати також аналіз політики недержавної—зокрема

окремих суб'єктів політикуму—політичних партій, рухів, блоків. Крім того, як аналіз державної, так і аналіз недержавної політики є, на нашу думку, підвидами політичного аналізу як такого, тому їх не можна ставити в один ряд. Нарешті, політичне консультування та експертиза є невід'ємними складовими сучасного політичного аналізу, належать до його емпіричного рівня, а тому їх також не можна ставити з останнім у один ряд. У Ю. Кальниша тому політичний аналіз фактично дистанціюється від емпіричної сфери. В усякому разі, його проєкція у майбутнє, як він вважає, вже не є аналізом, а є прогнозом, аналіз же, на його думку, застигає у сьогодні [5, с. 122]. З цим можна погодитись лише почасти, адже хоча політичне прогнозування дійсно являє собою особливу сферу, однак політичний аналіз також охоплює собою і минуле, і майбутнє.

Різноманітні визначення політичного аналізу іноземними дослідниками окреслюють особливості цього різновиду діяльності. Так, Л. Пал пропонує під політичним аналізом розуміти кваліфіковане застосування інтелекту до суспільних проблем [6, с. 41]. Д. Веймер та Е. Вайнінг визначають політичний аналіз як надання корисної поради, яка стосується державних рішень і надихається суспільними цінностями [7]. Один з останніх авторитетних авторів у сфері політичного аналізу Вейн Парсонс свідомо «поєднує два типи підходів, які часто відокремлені у підручниках: аналіз процесу здійснення публічної політики та використання методик і знань аналізу для прийняття рішень і в самих рішеннях» [8, с. 18]. Таким чином, політичний аналіз не може бути лише теоретичним або лише практичним. Водночас, ураховуючи домінування на вітчизняних теренах емпіричного політичного аналізу та з метою визначення стратегічних напрямів розвитку вітчизняного політичного аналізу, у даній роботі особливий акцент буде зроблено на теоретичній складовій політичного аналізу.

Втім, слід зазначити, що якщо до теорії політики передусім належить завдання пояснити причини виникнення та розвитку політичних явищ, то політичний аналіз має справу з проблемами, пов'язаними з реалізацією політики в суспільній практиці. Особливості політичного аналізу, на відміну від політичної науки, є похідними від специфіки роботи консультанта, покликаного дати аналітичну оцінку конкретної проблеми й запропонувати відповідні рекомендації щодо реалізації інтересів того чи того суб'єкта політичної дії. Ці особливості й відмінності завжди існують між теоретичними та прикладними формами знань.

Отже, на наш погляд, політичний аналіз слід розглядати як пошук шляхів оптимальної реалізації інтересів суб'єктів політичної дії.

Аналізуючи наукові джерела, можна виокремити три форми практики політичного аналізу—ситуаційну, стратегічну та ціннісну [9]. Їх порівняння у вітчизняній науці знаходимо, зокрема, у згаданій праці О. Валевського, яка окреслює базові характеристики цих форм практики. Спробуємо виявити проблемні місця такого порівняння у цій, вельми характерній для вітчизняної науки, роботі.

Ситуаційний аналіз, на думку О. Валевського, «орієнтований на чітко обмежену в просторі та часі проблему» [1, с. 65]. Передусім він вважає цю проблему визначеною інтересами замовника, що і спричиняє небезпеку втрати об'єктивності. На наш погляд, слід пам'ятати про тезу М. Вебера щодо принципової відмінності між науковою і політичною позиціями: якщо чеснотою першої є безсторонність, то для другої політична заангажованість є не недоліком, а чеснотою і умовою успіху в політиці [10].

Чим же є ситуаційний аналіз? Чи може він бути успішним, зберігаючи наукову відстороненість? Ця проблема для соціального пізнання була поставлена у соціології ще у етнометодології та інших напрямках, близьких до розуміючої соціології та соціології науки. Особливо гостро ця проблема, на нашу думку, постає щодо політичного аналізу. Дійсно, ризиковано ставати злочинцем для того, щоб зрозуміти девіантну поведінку, так би мовити, «зсередини», шляхом «включеного спостереження», однак надавати адекватний ситуаційний політичний аналіз, не «вжившись» у життєвий світ «замовника» цього аналізу, не лише проблематично, але й не досить щиро і сумлінно для виконавця. Інакше, прикриваючись «науковою відстороненістю», аналітик ризикує замість адекватного аналізу надати «халтуру», тобто його переконливу імітацію, яка від цього не набуде ефективності.

О. Валевський фактично пропонує забезпечувати ситуаційний аналіз від запопадливості замовника завдяки залученню колективу аналітиків (а не окремих експертів) і взагалі—через залучення інституалізованих професійних аналітиків. Важко не прийняти слушність такого аргументу, проте водночас, на нашу думку, це не знімає, а загострює проблему залученості в інтереси замовника. Адже звертаючись до групи (організації) професійних аналітиків, замовник «включає» такі механізми, як «честь мундира», кругова порука. Крім того, для таких аналітиків (утім, як і для індивідуала) обережність рекомендацій не тотожна з їхньою об'єктивністю. Так, цілком може виявитись, що об'єктивний результат ситуаційного аналізу є вкрай неприйнятним для замовника [7, с. 47–52], і тоді виникає майже непереборна спокуса закамуфлювати його за науковими термінологічно переобтяженими конструкціями й ухильними

інтерпретаціями даних («і нашим, і вашим»). У такий спосіб аналітик начебто убезпечує себе на майбутнє від закидів у приховуванні істинних даних апеляціями до складної ситуації та амбівалентністю методик дослідження. Насправді в результаті відбувається дискредитація самої ідеї ситуаційного політичного аналізу і тим більше — дискредитація науки.

Первом ситуаційного аналізу залишається, на наш погляд, не його науковість як самоціль, а його щирість (як наукова чесність, так і бажання дійсно допомогти замовнику) і спрямованість на конструктивні рекомендації, а науковість є найбільш досконалим інструментом досягнення цієї мети.

Для ситуаційного аналізу, як цілком слушно твердить О. Валевський [1, с. 65], характерна міждисциплінарність. Для того, щоб міждисциплінарність не обернулася еклектикою і плутаниною, на нашу думку, необхідний системний базовий підхід аналітика. О. Валевський це вважає мистецтвом ситуаційного аналізу, яке полягає в умінні подати конкретну проблему в системному вигляді й визначити головні причини її виникнення. Дозволимо собі зауважити, що таке мистецтво має базуватися на відповідній науковій підготовці і володінні науковими методами системного аналізу. Саме тоді буде плідним і осмисленим опрацювання максимально великої кількості джерел інформації про проблему — статистичних та соціологічних даних, психологічних характеристик учасників подій, історичних, економічних тощо.

Слід також додати, що характерною ознакою ситуаційної аналітичної практики є орієнтація на прийняття рішень у просторово-часовому діапазоні "тут і тепер". "Завтра" для ситуаційного аналізу — завжди пізно. Адже політична подія, яку має забезпечити ситуативний політичний аналіз, не може чекати: це ситуація, яку класична література характеризує «Півцарства за коня!». Таким «конем», який допоможе досягнути дуже конкретної і гранично нагальної мети, і є вчасний конкретний аналіз, який складну проблему подає як простий вибір альтернатив та аргументів «за» і «проти» кожної з них, здійснює, за словами Нікласа Лумана, їх програмування [11, с. 257–342]. Через день, а можливо, через годину чи навіть менший проміжок часу, ситуація вже буде іншою і потребуватиме іншого аналізу. У цьому полягає вразливість ситуаційної аналітичної практики, постійний привід звинувачень на її адресу у нібито нездатності побачити та оцінити перспективу. Саме тому практика ситуаційного аналізу підкріплюється стратегічним аналізом.

До компетенції стратегічного аналізу, як вважає О. Валевський [1, с. 67], належить завдання дати відповідь на запитання, «що повинно бути»

в майбутньому. На його думку, поняття «майбутнього» суттєво впливає на стиль мислення та аргументацію практики стратегічного аналізу. Цю думку О. Валевського варто уточнити. Він сам визнає, що майбутнє конструюють як певну модель за допомогою очевидних (з точки зору аналітика) понять і фактів, а практика стратегічного аналізу—це конструювання «майбутнього» за допомогою сполучних елементів між «минулим» та «теперішнім» часом. Тому завданням стратегічного аналізу виявляється не опора на якість «майбутнє», а визначення змісту проблем, які виникатимуть у майбутньому.

Стратегічному аналітикуві необхідно довести, що певна проблема обов'язково стане предметом турботи суспільства або держави у майбутньому. Таку думку висловлює також О. Панарін: проблемним полем стратегічного аналізу є не саме по собі "майбутнє", а досвід конструювання моделей майбутнього розвитку [9, с. 6].

Отже, на відміну від аналізу ситуаційного, для якого на першому місці виявляється щирість і націленість на програмування політики, аналіз стратегічний має розробляти концепції, в межах яких узагалі можливий будь-який осмислений і науково аргументований підхід до політики. Цей підхід розробляє фактично «словник» опису політичної дійсності, адже будь-яка політика врешті-решт спрямована у майбутнє.

На перший погляд, тавтологією є твердження О. Валевського про те, що продукт стратегічної аналітики не вимагає негайних дій від того суб'єкта політики, якому він адресований [1, с. 69]. Однак у світлі висловленої нами думки про надання стратегічним аналізом наукової осмисленості будь-якої практики політичного аналізу здається, що все ж стратегічний аналіз є не менш нагальним, ніж ситуаційний. Інакше можна було би безболісно і з економією часу відкладати стратегічні розвідки на таке ж віддалене «майбутнє». Тоді як навіть у менеджменті економічної діяльності доволі швидко вираховували безумовну прибутковість стратегічного аналізу в умовах мінливого ринку. Тому, з одного боку, можна погодитись з О. Валевським, що стратегічна аналітична практика стимулює прийняття рішень, результати яких буде видно, як правило, у віддаленому майбутньому, що подекуди провокує ілюзію відстрочення відповідального рішення на невизначене майбутнє. З іншого ж боку, стратегічний аналіз надає термінологічний, концептуальний, методологічний та технологічний матеріал для усіх інших видів аналізу. Це зумовлює не його однобічне домінування над ними—на кшталт радянської практики жорсткої ідеологізації навіть елементарних політичних і локальних оцінок (діалектика і матеріалізм,

ідеали комунізму, «партійна лінія» тощо), але навпаки—це вимагає тісної та рівноправної взаємодії різних видів і практик політичного аналізу, їх взаємного узгодження і взаємозбагачення.

На думку О. Валевського, стратегічний аналіз, як правило, є монодисциплінарним [1, с. 69]. Дійсно, попередні дослідження спиралися переважно на потенціал стратегічної аналітичної практики переважно на засадах використання можливостей якої-небудь однієї гуманітарної дисципліни (історії, економіки, соціології). Однак постнекласична чи постмодерністська наука базується на принципах подолання традиційних міждисциплінарних кордонів—наукові дослідження, в тому числі фундаментальні, які складають основу стратегічного аналізу, здійснюються довкола певних теоретичних проблем, а не у штучному полі успадкованих теоретичних умовностей, які можуть некритично сприйматися як «справжня» теорія чи «справжня» наука. Особливо яскраво це демонструє міждисциплінарний і певною мірою навіть наддисциплінарний характер системного підходу, який є найбільш відповідним для стратегічного аналізу. Яскравим прикладом є праці засновника теорії соціальних систем Т. Парсонса [12; 13] та інших представників системної теорії, зокрема у політології, таких як Д. Істон [14] та А. Етціоні.

Предметом ціннісної складової аналітичної практики, за визначенням О. Валевського, є критика базових цінностей та умов здійснення державної політики [1, с. 69]. Із самого початку зауважимо свою незгоду і зазначимо, що критика базових цінностей, на наш погляд, завжди підпорядкована іншим важливим цілям ціннісного підходу—визначенню цінностей та участі в утвердженні цінностей—передусім шляхом їхнього обґрунтування.

Як стверджує О. Валевський, західні політологи, як правило, не визнають ціннісно ангажований тип аналітики (дуже поширений у посттоталітарних суспільствах) політичним аналізом. Це зумовлено, на його думку, двома обставинами [15, с. 69–70].

По-перше, тим, що становлення професійної аналітичної спільноти тут знаходиться на початковій стадії. З подальшим розвитком організаційних форм аналітичної діяльності і, відповідно, формуванням ринку аналітичних послуг те, що нині прийнято вважати ціннісною складовою, відійде до компетенції філософії, історії, ідеології, журналістики. З цим міркуванням О. Валевського можна більшою мірою погодитись. Хоча, на наш погляд, ціннісна складова має визнаватися в політичному аналізі скрізь, де він застосовується. Тут слід урахувати ту обставину, що в сучасному постіндустріальному суспільстві уточнення

і зміна цінностей стає нормою, і навряд чи варто таке важливе і непросте завдання покласти лише на публіцистику, літературу чи ідеологію. Не варто ціннісно ізолювати спільноту аналітиків і урізати тим самим можливості політичного аналізу, який повинен, на нашу думку, не лише виявляти наявні у суспільстві цінності, але й вчасно передбачати появу нових, створювати їх і сприяти їхньому запровадженню. Тим самим спільнота аналітиків стає активно задіяною у суспільне життя.

По-друге, О. Валевський звертає увагу на перехідний стан історичного буття посттоталітарного суспільства, який провокує відтворювання різновекторних можливостей його розвитку, що об'єктивно робить предметом критики глобальні цінності державної політики. Сучасне суспільство є принципово модернізаційним, що означає фактично перманентну суспільну трансформацію, яку переживають не лише пострадянські країни, але й лідери світової політики — інша справа, що ці трансформації можуть бути дещо відмінними за змістом.

Таким чином, слухно виокремлюючи ціннісну складову аналітичної практики, О. Валевський занадто скромно і стримано, на наш погляд, оцінює її потенціал і поле застосування. Водночас його безумовною заслугою є те, що він вирізняє характерні особливості ціннісної форми аналітичної практики [1, с. 71–72].

По-перше, предметом уваги тут, на його думку, є оцінка політики, а не з'ясування ефективного шляху розв'язання будь-якої проблеми. Сама по собі оцінка, дійсно, не є розв'язанням проблеми, однак правильна оцінка ситуації, а точніше чітке виявлення тих цінностей, які рухають задіяними у цю ситуацію політичними акторами, є, на наше переконання, важливою передумовою адекватного розуміння мотивації їхньої поведінки, а отже, й необхідною і незамінною передумовою будь-якого політичного аналізу.

По-друге, О. Валевський справедливо зауважує, що цінності присутні у будь-якому аналітичному продукті. Вони, на думку цього науковця, імпліцитно є орієнтирами у дослідницькій роботі аналітика. Тут варто посилити думку автора вимогою чіткого розрізнення цінностей як елемента об'єкта дослідження та цінностей, на які спирається як на власні переконання сам аналітик: не можна приписувати реальності те, що сам бажаєш за краще, та не помічати того, що самому не подобається. Втім, ціннісна позиція вимагає рефлексії власних уподобань, але не їх відкидання після такої рефлексії. Час для власних переконань приходить у висловленні рекомендацій (хоч і в розумних межах). Тому навряд чи можна погодитись із занадто самообмежувальною позицією,

яку пропонує О. Валевський, а саме, що «самі по собі базові цінності організації державної та суспільної політики не стають предметом критики» [1, с. 72]. Він вважає, що професійний експерт має покласти це завдання на філософію, ідеологію, етику, історію. Водночас сам дослідник тут же робить виняток, зауважуючи, що за умов, коли руйнуються сталі суспільні системи, досвід ні ситуаційної, ні стратегічної практик не може автентично пояснити, що саме відбувається в суспільстві.

З точки зору ситуаційної та стратегічної практик, зазначає далі О. Валевський, ціннісний аналіз багато в чому парадоксальний та алогічний, оскільки побудований на «методологічній доктрині», створеній самим аналітиком. Її джерелом є індивідуальний авторський життєвий досвід і світогляд. Але варто не погодитись з О. Валевським у цьому і зауважити, що аналітик залишається громадянином і моральною особою не лише за доби «міжчасся», а має бути ним завжди—не лише для власного сумління, але й для формування необхідних фахових якостей політичного аналітика.

Отже, політичний аналіз є галуззю політологічного знання, до компетенції якої належить науково ангажований, тобто критично-рефлексивний, доказовий і ціннісно навантажений пошук моделей розв'язання конкретних проблем, з якими стикаються суб'єкти політичної діяльності. За своєю природою політичний аналіз тому є не просто інструментальним, але й комунікаційним знанням, яке включає в себе у якості важливого виміру спрямованість на зміну політичної реальності на основі науково обґрунтованого прогнозу.

Список використаних джерел:

1. Валевський О.В. Методологічні засади аналізу державної політики / О.В. Валевський // Філософська думка.—2000.—№ 5.—С. 59–81.
2. Гогвуд Б. Аналіз політики для реального світу / Б. Гогвуд, Л. Ган.—К.: Основи, 2004.—396 с.
3. Валевський О.Л. Державна політика в Україні / Валевський О.Л.—К.: НІСД, 2001.—242 с.
4. Вступ до політичної аналітики: навч. посібник / [Телешун С.О., Титаренко О.Р., Рейтерович І. В., Вировий С.І.].—К.: Вид-во НАДУ, 2006.—220 с.
5. Кальниш Ю. Г. Політична аналітика в державному управлінні: теоретико-методологічні засади / Кальниш Ю. Г.—К.: Вид-во НАДУ, 2006.—272 с.

6. Пал Л. Аналіз державної політики / Пал Л.—К.: Основи, 1999.—422 с.
7. Веймер Д. Аналіз політики. Концепції і практика / Д. Веймер, Е. Вайнінг.—К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 1998.—360 с.
8. Парсонс В. Публічна політика: вступ до теорії і практики аналізу політики / Парсонс В.—К.: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2006.—549 с.
9. Панарин А. Глобальное политическое прогнозирование / Панарин А.—М.: Алгоритм, 2000.—348 с.
10. Вебер М. Соціологія. Загальноісторичні аналізи. Політика / Вебер М.—К.: Основи, 1998.—534 с.
11. Luhman N. Zweckbegriff und Systemrationalität: über die Funktion von Zwecken in sozialen Systemen.—Frankfurt am Mein: Suhrkamp, 1999.—400 s.
12. Парсонс Т. О структуре социального действия / Парсонс Т.—М.: Академический Проект, 2000.—880 с.
13. Парсонс Т. Система современных обществ / Парсонс Т.—М.: Аспект-Пресс, 1997.—270 с.
14. Easton D. The Analysis of Political Structure.—Chicago, 1990.
15. Валевський О. Порівняльний аналіз моделей державної політики у програмах основних учасників президентської виборчої кампанії-99 / О. Валевський // Вісник Української академії державного управління.—2000.—№ 1.—С. 123–129.

Стаття надійшла до редакції 17.02.2015 р.

Вашенко К. А. Политический анализ как сфера политического знания

Рассматривается понятие, сущность, разновидности политического анализа как сферы политического знания.

Ключевые слова: политический анализ, политическое знание, политическая теория, демократические ценности, гуманитарные приоритеты, трансформация.

Vashenko KA political analysis as a sphere of political knowledge

The concept, essence, a form of political analysis as a sphere of political knowledge.

Keywords: political analysis, political knowledge, political theory, democratic values, human priorities, transformation.